

מולין יקירין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הָרֵא חֹזֶה־תֵּא

חֲדָתָא דְאַזְרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

חגי תשרי - כנגד מחשבה דיבור ומעשה

וסוכות - הוא זמן להרבות בו בצדקה [חג הסוכות בזמן האסיף הוא זמן מתנות עניים (רש"י סוכה מז. ד"ה שיר). ובפרי עץ חיים כתב (חג הסוכות פ"ג): ערב סוכות יש להרבות בצדקה [וכו'] ויש לחלק הקופה לעניים. וראה בכיסא דוד להחיד"א (דרוש ז) שבעלי צדקה זוכים לחסות בצל השכינה כמו שכתוב (תהלים לו ח) 'מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיק יחסיון' (רות רבה ה ד), וכן ביציאת מצרים זכו לענני הכבוד כי קבלו עליהם לגמול חסדים, אם כן בחג הסוכות שאנו יושבים בסוכות זכר לענני הכבוד ראוי להרבות בצדקה כדי שזוכה לחסות בצלו [יתברך]. ועל ידי עבודת הזמנים הללו זוכים לתשובה במחשבה ודיבור ומעשה. וכן חודש מרחשון הוא השלמה לעבודת התשובה של חודש תשרי, וזהו שנקרא חודש מרחשון 'בול', ראשי תיבות **ב'פיק ו'בלבכך לעשותו**, רמז להשלמת התשובה בין במחשבה בין בדיבור ובין במעשה.

סוף דבר יש לכל אחד לדעת כי הוא סך הכל אדם בשר ודם ולא הכל יכול להגיע למעשה ממש, אך על כך הם דברי הגמרא (ברכות ו). 'חישב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה', וכן בענין התשובה, אדם יעשה המוטל עליו יעזוב דרכיו הרעים, יבכה יתחנו ויעשה כל מה שיכול, ואם נאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה והקב"ה יעזור לו להשלים תשובתו, ואז התשובה ביתר שלמות.

והיהודי הרוצה לחזור לבוראו עומד לו כח גדול מלעילא, שהרי כלל גדול למדונו חז"ל (שבת קד). 'הבא לטהר מסייעין אותו'. וכתב החתם סופר (ראה ד"ה לשכנו) שיש בידו הבטחה, אם ידרוש ויבקש את הקדושה בוודאי יבוא לזה. ודרש זה בפסוק (לעיל יב ה) 'לשכנו תדרשו וברא שמה', שהוא על דרך מה שאמרו בגמרא 'הבא לטהר מסייעין אותו', שאם רק תדרוש לבוא 'לשכנו', תהיה בטוח 'שתבוא שמה', כי ישלח מקודש עזרך.

צלותין ובעותין].

ויום כיפור - הוא הזמן המובחר לתשובה [כמו שכתב ברמב"ם (תשובה פ"ב ה"ז) יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל, ליחיד ולרבים, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל. וכתב בשערי תשובה לרבנו יונה (שער ד אות יז): מה שנאמר (ויקרא טז ל) 'לפני ה' תטהרו' מצות עשה על התשובה, שנחפש דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה' ביום הכפורים, ואף על פי שנתחייבנו על זה בכל עת, החיוב נוסף ביום הכפורים, והטהרה אשר בידו היא התשובה ותיקון המעשים].

הנה נקבע הזמן לעבודת התשובה במועדי חודש תשרי [מדד את החדשים ולא מצא חדש נאה לסליחה ולכפרה כחודש] תשרי שבו נולדו אבות העולם, וכל העושה בו תשובה צדקתו מסייעתו (פסיקתא רבתי הוספה א פ"ג), בראש השנה ויום כיפור וסוכות, והם מיוחדים לעבודת התשובה כראוי.

ראש השנה - הוא יום מיוחד לתפילה [כדאיתא בזוהר (בהעלותך קמט): ראש השנה דאיהו יומא דדינא, ומאריהון דלישנא בישא קיימין עלייהו דישאל, בעינן מלין

מִלְתָּא דְפִלְיָאָה

כפי מעשי האדם כן נוהגים עמו מן השמים

פי שם ה' אֶקְרָא הָבו גִּדְל לְאַלְקִינוּ (לב, ג).

התנהגות ה' יתברך עם האדם תלויה כפי התנהגות עצמו, כמו שכתוב (תהלים קכא ה) 'ה' צלך' ואיתא **מהבעל שם טוב ע"ה** רמז שה' יתברך מתנהג כמו הצל של האדם, וכמו הצל הנוטה לכל צד שהאדם נוטה, כך כפי הנהגת האדם כך מתנהגים עמו מן השמים. והנה איברי האדם מכוונים כנגד מידות עליונות, וכמו שמובא ב'פתח אליהו' (תקו"ז הקדמה יז). 'חסד דרועא ימינא, גבורה דרועא שמאלא', נמצא שבפעולות האדם לחסד או לגבורה הוא מעורר השפעה כנגדו מן השמים, כפי פעולותיו בעולם הזה כך נוהגים עמו כמו הצל המתנועע לפי פעולות האדם. וכן כתב בשל"ה (תולדות אדם השער הגדול) בשם מדרש והזהיר: 'ה' צלך על יד ימינך', מהו 'ה' צלך', כצלך, מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך, ואם אתה בוכה לו הוא בוכה כנגדך, ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מסוברות אף הוא נותן לך כך, אף הקדוש ברוך הוא צלך, כשם שאתה הווה עמו כך הוא הווה עמך עכ"ד.

וכל ההנהגה מן השמים תלויה ועומדת כפי התנהגות האדם ופעולותיו בעולם הזה, כי התחתונים נותנים ומעוררים כח בעליונים על דרך שנאמר (תהלים סח לה) 'תנו עוז לאלקים', וכן נרמז בפסוק (דברים לב ג) **הבו גודל לאלקינו**, שישאל במעשיהם הטובים מפרנסים לאביהם שבשמים, וחלילה להיפך, במעשים שאינם ראויים הרי מחלישים כביכול כח של מעלה, כמו שכתוב (שם פסוק יח) 'צור ילדך תשי' לשון תשישות כח, ומכאן גודל הזהירות במעשינו להוסיף כח למעלה ולעורר כל מיני השפעות טובות כפי מעשינו.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

'תְּרוּעָה' - מרמז כשאדם עושה כל שביכלתו עוזר לו הקב"ה

'קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אליו כל תשא עוון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו', שאף שהלב אינו מרגיש, עם כל זאת נקח עמנו דברים, ועל דרך שכתוב 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו', והקשה **בשם משמואל** (נצבים תרע"א ד"ה כי קרוב) ובעוד ספרים, מדוע נכתב 'בפיך' קודם ל'לבבך', הרי סדר התשובה היא שבתחילה מתחרט בליבו ואחר כך מתודה בפיו, וביארו שישנם פעמים שהלב אינו מרגיש חרטה ועדיין אינו מבין את גודל הריחוק שיש לעושה עבירה, אך לכל הפחות יתחיל בפיו ויתוודה על עוונותיו, וישפוך שיח פני בוחן לבות שיפתח ליבו לתשובה וחרטה, ואחר כך יסייע לו הקב"ה ויכנסו הדברים לליבו.

מעלת המחשב לעשות מצוה אף שלא עשה

וכבר אמרו צדיקים על דברי הגמרא (ברכות ו.) 'חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה', שכאשר אדם עושה מצוה כמעט ואי אפשר שלא יתערב בזה פניות ונמצא שהמצוה אינה בשלימות, אך אם נאנס ומעלה עליו הכתוב כאילו עשה זה ביתר שלימות כי אין פניות במצוה. וכן בענין התשובה, אדם יעשה המוטל עליו ויעזוב דרכיו הרעים, ואז יבכה ויתחנן ויעשה כל מה שיכול, ואם נאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה עשאה והקב"ה יעזור לו להשלים תשובתו, ותהיה התשובה ביתר שלימות.

וכפי שמסופר על הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג ע"ה שהזמינוהו להיות סנדק בברית מילה, לבסוף נאנס ולא יכל לבוא לברית, ראוהו התלמידים והנה רבם שרוי בשמחה עצומה, לתמיהתם השיב, בדברי הגמרא הנ"ל, אם הייתי עושה את המצוה, היה ודאי מתערב בזה אלו פניות, אך כאשר הכתוב מעלה עלי כאילו עשיתי, ודאי המצוה בשלימות.

העולם הבא. אמנם אין לנו השגה במה שהצליח לתקן ואת הניצוצות שהעלה ע"י תשובתו ולאִיזה מדריגות עצומות הגיע כדאיתא בספרי המקובלים, אך זאת נוכל ללמוד כל אחד ואחד מישראל שאף אם חטא והרשיע חלילה עד שנראה שאין לו אפשרות לחזור בתשובה, יתן ליבו לקחת לימוד מרבי אלעזר בן דורדיא, שכאשר ראה והבין שבשביל לתקן את העוונות החמורים שעבר, לא יספיקו כל ימי חייו, געה בבכיה נוראה עד שיצאה נשמתו.

וכן כתוב (ירמיה ח כג) 'מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה את חללי בת עמי', שהיא העצה לאדם שחללים הפיל במעשיו, שיתן ראשו מים ועיניו מקור דמעה, וה' יתברך ברחמי שרואה את צערו ודמעותיו ולפניו נגלו כל מצפוני הלב ורואה שמתחרט על מעשיו, אף שאין בכח האדם לתקן מעשיו בעצמו, משלים הקב"ה את תשובתו ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין מ.). ולא עוד אלא גם ממתיק את הדין מעליו, שבכוח הדמעות לשבור כל מחיצה וגזירה שחלילה נגזרה על האדם כדברי הזוהר הקדוש (ויחי רכג.): כל בר נש דאושיד דמעין קמיה דקודשא בריך הוא, אף על גב דאתגזר עליה עונשא, יתקרע ולא יכיל ההוא עונשא לשלטא ביה.

כח הפה גם כאשר הלב אטום וסתום

ואף כשהאדם מנסה לרחוץ את לבו ורואה שלבו אטום אל יפול לבו בקרבו, כי גלוי וידוע לפני רבון העולמים שרצוננו לעשות רצונו ולקיים כל מצוותיו חוקיו ומשפטיו, ולא להיכשל בשום נדנוד חטא והרהור עוון במחשבה בדיבור ומעשה, וחפצים אנחנו להרגיש את ההרגשות הגדולות שאדם צריך להרגיש אחר שעושה חטא, אך מה נעשה ותוקף הגלות אוטם וסותם את ליבנו בחותם בתוך חותם, ופעמים שקשה להרגיש אפילו הרגשה קטנה, לא גנוחי ולא לילל. אך על זה אמר הנביא (הושע יד ג)

שיעור תרועה כששלב יבבות. **מר סבר גנוחי גנח ומר סבר ילולי יליל** (ראש השנה לג, ב).

אמרו בספרן של צדיקים על הפסוק (במדבר לא כג) 'כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר, וכו' וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים', ישנם דברים שיעברו ויחלפו באש, ויש דברים שהם בבחינת 'אשר לא יבוא באש' ועליהם נאמר 'תעבירו במים' שצריך להוריד דמעות כפלגי מים כדי לטהר נפשו לה'. שצריך האדם להשתמש בכל האמצעים העומדים לרשותו כדי לזכות להתקרב חזרה לאביו שבשמים.

אפשר לרמוז במה שאמרו בגמרא (ר"ה לג:) שתי דרכים לפרש 'תרועה' שנאמרה בתורה, או 'גנוחי גנח' או 'ילולי יליל', שצריכים לגייס את כל הכוחות, אם באש אם במים, אם בגניחה אם ביללה, וכשאדם עושה כל שביכלתו עוזר לו הקב"ה וזוכה שיתרצה עבד אל אדוניו.

וידוע שכל עולם הזה הוא משל, וכמו בעולם הזה אם בן מתחנן לאביו אפילו בדבר הקשה עליו, אולם אם הוא בבחינת 'תַּחֲנוּנִים יְדַבֵּר רִשׁ' (משלי יח כג), אזי 'וְלִשׁוֹן רַפָּה תִּשְׁפֹּר גִּרְם' (שם כה טו) וכפי שכתב רש"י: 'ולשון רכה' בתפילה ובתחנונים, 'תשבר' את עצם קושי הגזרה. כן הדבר אצל אבינו שבשמים שאף מי שהתרחק וקשה דרכו לחזור בתשובה שלימה, אבל אם שופך את לבו ברחמים ותחנונים וצועק לבו אל ה', ע"י זה מתעוררים רחמים מרובים ועצומים ונפתחים כל השערים, ע"י התפלות צומות וזעקות.

תיקון החטאים בבכייה מעומק הלב

כן ראינו אצל רבי אלעזר בן דורדיא (ע"ז יז.), אף שעבר עבירות חמורות ביותר, אך כששמע שאינו יכול לחזור בתשובה, תפס את עצמו וצעק ובכה מקירות לבו, שמים וארץ בקשו עלי רחמים וכו', אמר אין הדבר תלו אלא בי, נתן ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצאה נשמתו, יצאה בת קול ואמרה רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי

התפילה לבורא עולם מכל יהודי בכל מצב ובכל זמן

ובמדרש (ב"ר נג יד) הוסיפו, והביא רש"י את דבריהם: 'באשר הוא שם', אמר רבי סימון, קפצו מלאכי השרת לקטרגו, אמרו לפניו, רבון העולמים, אדם שהוא עתיד להמית את בניך בצמא אתה מעלה לו באר, אמר להם, עכשיו מה הוא, צדיק או רשע, אמרו לו, צדיק, אמר להם, איני דן את האדם אלא בשעתו].

וממילא ידע כל אדם ויחזק בליבו אמונה זאת, וכפי שאמר הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה בקדושת לוי (ויחי ד"ה יהודה אתה) שיש לו לאדם להתחזק באמונה זו, שעל אף שהקדוש ברוך הוא נקרא 'הגדול, הגבור, והנורא', ולו דומיה תהילה' (עפ"י תהלים סה ב), אף על פי כן יקר בעיניו דבריהם של עמו ישראל ומגיע מהם תענוג לבורא יתברך, אפילו ממי שהוא חס ושלוש בדיוטא תחתונה, ובוודאי אין הקדוש ברוך הוא מואס חס ושלוש בשום תפילת עמו ישראל.

כידוע פירושו של הרה"ק ר' מרדכי מלעכוויטש ע"ה בפסוק (תהלים כט ח) 'יחיל ה' מדבר קדש', 'יחיל' מלשון מיחל ומצפה, 'מדבר קדש' מלשון דיבורי קודש, שהקדוש ברוך הוא כביכול ממתין ומצפה לדיבור קודש שיהודי מוציא מפיו (תורת אבות תורה ותפילה אות ז). ובתולדות יעקב יוסף (עקב מצוה והלכת בדרכיו) ביאר מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים סח יד) 'אם תשכבון בין שפתיים', שהקדוש ברוך הוא שומר ושוקד על שפתי האדם לנושקה כשהוא אומר בתורה ותפלה בדחילו ורחימו.

אברהם אבינו הכין דרך של התקרבות בכל מקום

והנה גם בזה כבר סלל אברהם אבינו ע"ה את הדרך בשבילנו בניו אחריו, שנדע כי בכל מקום ובכל עת יכול כל איש ישראל לעבוד את השם יתברך, כמו שנרמז בפסוק (בראשית כב ד) 'וירא את המקום מרחוק', שראה ממרחקים את הטענה הזאת שיש מקומות שבהם אין אפשרות לעבדו יתברך שמו, אלא ידע ש'בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך' (להלן כ כא), והדבר אפשרי בכל מקום.

(פ"ג): ואפילו המבינים אי אפשר שיוכלו לכוין בכל עת שמתפללים, ולכן אנו אומרים בסוף הברכות האמצעיות 'שמע קולנו ה' אלקינו' וכו', כי גם שלא כווננו כראוי בתפלתנו, שישמע קול תפלתנו, גם כי הקול הוא בלי כוונה. ובחתימה אנו אומרים 'כי אתה שומע תפלת כל פה', כלומר אפילו התפילה שהיא מן השפה ולחוץ, שאינה בכוונה, אתה שומע אותה על ידי רחמך הרבים, כיון שאינם יודעים לכוין בה, כמו שכתוב 'שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו', כי מצד שהוא שומע קול התפלה גם בלי כוונה, עדיין כל בשר יבואו, אותם שהם קרובים לחומר מן הצורה והם מכונים לבשר, יבאו עדיו תפלתם.

והוסיף בזה אחי המהר"ל בספר החיים (סליחה ומחילה פ"ח) עוד רמז: וכן דוד המלך עליו השלום, לסוף מאה ארבעים וחמשה מזמורים, אמר, 'תהלת ה' ידבר פי', 'דיבור פי' לא נאמר, רק 'ידבר פי' וכו' הורה דוד שלא נתכוון בהם כוונה ראויה, וזה 'ידבר פי' כאילו לא היה כאן רק דיבור פה, הבאה מן השפה ולחוץ. ואף על פי כן הוא 'שומע תפלת כל פה' אלא שאין כל כך שכל לפעולתו. וזהו שנאמר 'ונצעק אל ה' וגו' וישמע קולנו', להגיד שאף על גב שתפלתנו אינו רק צעקת קול בעלמא, בערבוב, שזה מקדים וזה מאחר, אפילו הכי לא ימאס תפלת הרבים במקום שיש אסיפת עשרה שנקראו עדה עכ"ד.

באשר הוא שם

וכן מפורש בתורה הקדושה אצל ישמעאל (בראשית כא יז) 'כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם', ובגמרא (ר"ה טז): פירשו שהאדם נידון לפי מעשיו באותה שעה ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות.

[כה איתא שם בגמרא: ואמר רבי יצחק, אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, שנאמר 'כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם'.

'וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת קוֹל הַנֶּעֱר וַיִּקְרָא מִלֵּאָה אֱלֹקִים אֶל הָגֵר מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מָה לָּךְ הִגֵּר אַל תִּירָאִי כִּי שָׁמַע אֱלֹקִים אֶל קוֹל הַנֶּעֱר בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם (קריאת היום - בראשית כא, יז).

הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה בספרו זרע קודש (ד"ה ואתחנן הב'): ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, שלא אמר באיזה עת דיבר שעליה אמר בעת ההיא, ללמדנו שבכל עת ועת יתפלל האדם לפי העת ההיא שנמצא עומד בה, יהיה העת איזה עת שרק יהיה, עכ"ל. ותמיד בכל עת ובכל שעה יכול כל יהודי להתפלל לבוראו גם אם אין זה הזמן שמרגיש קרבה והתעוררות בעבודתו, וגם אם אין מוחו פנוי מכל וכל.

עובד ה' אין לו להמתין להתעוררות עליונה ורוח ממרום

כענין זה מובא בשם המגיד מקוזניץ ע"ה (ראה באר משה ויחי ד"ה נפתלי) לבאר הפסוק (קהלת יא ד) 'שומר רוח לא יזרע, ורואה בעבים לא יקצור', כלומר השומר ומחכה עד שיערה עליו רוח ממרום והתעוררות העליון להתפלל ולעבדו יתברך שמו, איש כזה לא יזרע זריעה בעבודת השם לעולם, ואילו 'רואה בעבים' היינו מי שרואה להתפלל ולעבוד את השם אף כשהוא נמצא בעביות וכאילו עב הענן סך בעדו שאין מוחו בהיר כל כך, ואף על פי כן מתחזק ועובד עבודתו, 'לא יקצור', זה האיש לא יקצר לעולם בעבודת הבורא ברוך הוא.

ה' יתברך שומע תפילת כל פה - אף מיהודי הפשוט ביותר

כדבר הזה ממש נמצא גם בבחינת נפש, שאין איש מבני ישראל שאינו מסוגל להתפלל ולעבוד את השם יתברך, ובכל מדרגה שהוא - הקב"ה שומע בקשותיו, כמו שאומרים בתפילת שמונה עשרה 'כי אתה שומע תפילת כל פה עמך ישראל ברחמים', שאף אם התפילה היתה בבחינת 'פה', דהיינו מן השפה ולחוץ ובלי כוונה, אף על פי כן הוא יתברך שומע ומקבל צעקתו.

כמו שכתב המבי"ט בספרו בית אלקים